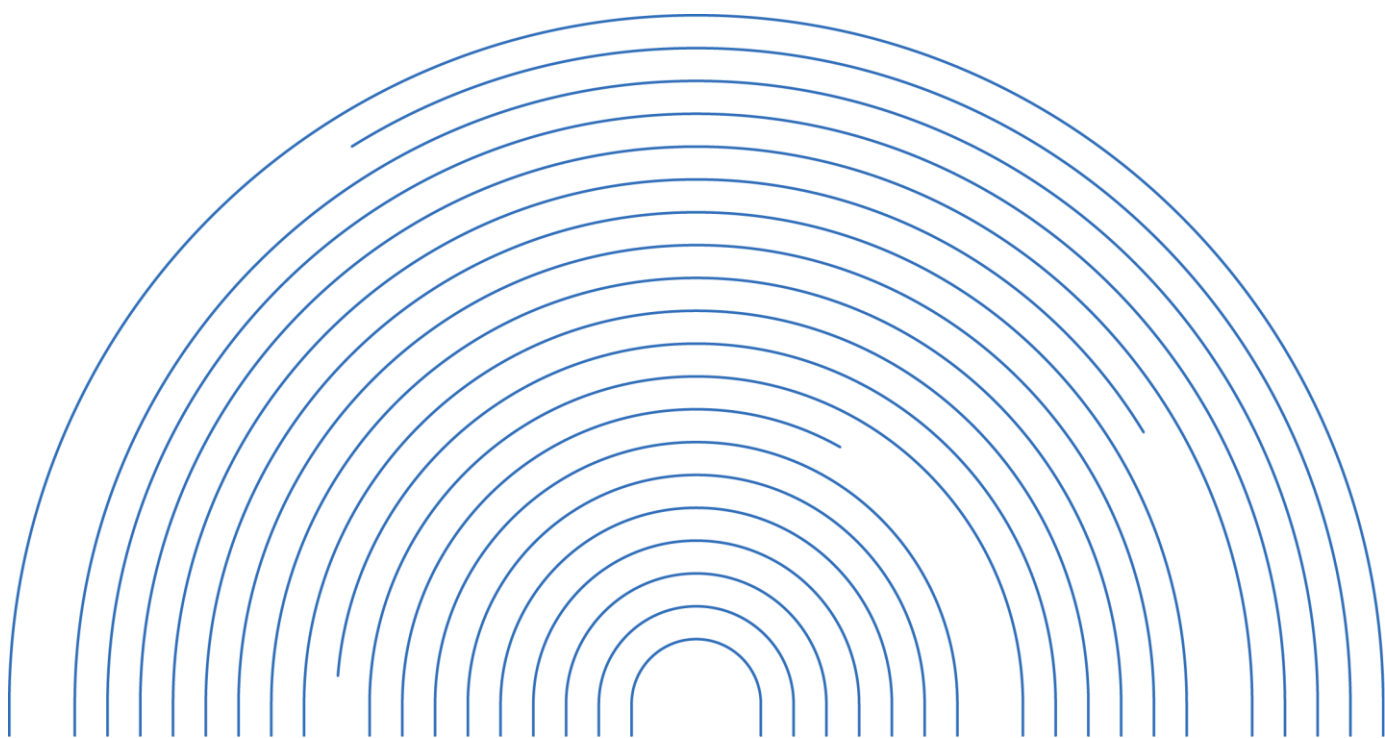

Institut pro kriminologii
a sociální prevenci

Drogová kriminalita a její postih v České republice s očekáváním dopadů legislativních změn

Petr Zeman

Praha 2026

Ediční řada Kontexty

Autor

JUDr. Petr Zeman, Ph.D.

Garant

PhDr. Miroslav Scheinost

Na text se vztahují pravidla licence CC BY-NC-ND 4.0

ISBN 978-80-7338-229-2 (online/pdf)

© Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2026

www.iksp.cz

Obsah

Úvod – úskalí konceptu drogové kriminality.....	4
Primární drogová kriminalita v číslech	7
<i>Míra registrované primární drogové kriminality.....</i>	<i>7</i>
<i>Ukládané sankce</i>	<i>12</i>
<i>Přestupky</i>	<i>16</i>
Aktuální vývoj právní úpravy – zpřesnění i otevřená dvířka k legalizaci.....	18
Závěr	26
Použité prameny	28

Úvod – úskalí konceptu drogové kriminality

Kriminalita, tedy soubor právem vymezených trestných činů, je do značné míry společensko-právním konstruktem. V širším pojetí lze za **delikvenci** považovat veškeré jednání, které porušuje společenské normy, chráněné zákony (Matoušek, 2003). Např. podle českého psychologického slovníku je delikvence synonymem pro antisociální jednání, a kriminalita je definována jako negativní společensko-historicky podmíněný jev tvořený souhrnem jednání, jehož důsledkem je trestná činnost (Hartl & Hartlová, 2000). V tomto širším pojetí tedy delikvence může zahrnovat nejen trestné činy (a tzv. činy jinak trestné) jako soudně postižitelná jednání, ale i některé delikty správní, zejména přestupky, případně by bylo možno uvažovat i o některých deliktech soukromoprávních, resp. dokonce i o činech, které nejobecněji řečeno jsou vnímány jako porušující základní společenské normy. V legálním pojetí se ovšem trestným činem rozumí protiprávní čin, který je trestním právem označen za trestný, a který vykazuje znaky trestného činu, trestním právem vymezené.¹ Základní idea v prostředí právního státu je taková, že se daná společnost většinově shodne na nepřípustnosti určitých forem chování a prostřednictvím právních předpisů je formálně označí za protiprávní, či přímo trestné. Tato základní idea dobře funguje v případech jednání, jejichž zavrženíhodnost je relativně nesporná (úmyslné usmrcení či poškození zdraví jiného člověka, zmocnění se cizího majetku atp.). Složitost společenských vztahů zejména v rozvinutých kulturách ovšem vede k tomu, že se v katalogu trestných činů objevují případy jednání, u kterých nepanuje obecná shoda na míře společenské škodlivosti, ať jde o škodlivost typovou či specifickou u jednotlivých variant daného jednání.

Nakládání s psychoaktivními látkami (pěstování, výroba, distribuce, užívání...) lze brát jako příklad aktivit, ke kterým se postoj společnosti různí a vyvíjejí jak v čase, tak teritoriálně – a to nejen mezi různými regiony či státy, ale i vnitrostátně. Původní perspektiva ochrany veřejného zdraví, která stála za počátky regulace nakládání s těmito substancemi, byla postupně doplněna perspektivou bezpečnostní, a i ryze politickou. Česká republika je dlouhodobě v odborné komunitě vnímána jako země, usilující o vyváženou protidrogovou politiku, akcentující epidemiologické a adiktologické aspekty problému, ale zároveň nerezignující na prvky ochrany před kriminalitou a závažnými formami narušování veřejného pořádku. Určitý stabilizující efekt měla v tomto směru relativně stálá legislativa v oblasti nakládání s drogami, ať už v oblasti zdravotnického, správního či trestního práva, tedy právní úpravy základních součástí protidrogové politiky – prevence, léčby,

¹ Viz § 13 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, v platném znění (dále též „TrZ“).

omezování negativních následků a zákonné represe. V oblasti trestněprávního přístupu k této problematice došlo dosud za uplynulé čtvrtstoletí „pouze“ ke dvěma zásadnějším změnám, a to zavedením (obnovením) trestnosti přechovávání drog (v určitém množství) pro vlastní potřebu v roce 1999 a zavedením specifického režimu pro neoprávněné nakládání s konopnými či jinými rostlinnými psychoaktivními látkami pro vlastní potřebu v roce 2010. V letech 2025 a 2026 nicméně protidrogová legislativa jako celek doznala výrazných změn, jejichž dopady na epidemiologickou situaci a kriminalitu související s drogami bude nutné sledovat. Na rozdíl od analýz stavu a vývoje drogové kriminality, které IKSP průběžně publikuje (naposledy viz Zeman P., 2022), tak tento text obsahuje samostatnou část, věnovanou popisu a základnímu rozboru těchto legislativních změn, které se sice na statistikách kriminality do konce roku 2025, jež jsou hlavním předmětem předkládané analýzy, samozřejmě neprojevily, nicméně jsme přesvědčeni, že pro komplexnější hodnocení použitých dat, jejich interpretace a možných scénářů dalšího vývoje v této oblasti, jsou již nyní důležité.

Těžištěm tohoto textu je popis a základní interpretace oficiálních statistických údajů o specifickém druhu kriminality, který představují trestné činy, spáchané v souvislosti s drogami a jejich užíváním. Specifikum tohoto druhu kriminality spočívá mj. i v tom, že už jeho vymezení skrývá některé terminologické nástrahy. Proto je vhodné hned v rámci úvodu stručně vymezit pole, na němž se budeme na následujících stránkách pohybovat. Pojem „**droga**“ se používá v různých kontextech v odlišných významech. Pro účely této publikace se jím rozumí především **omamné a psychotropní látky**, uvedené v přílohách 1–7 nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek, v platném znění (dále též „OPL“). S ohledem na změny v právní úpravě nakládání s psychoaktivními látkami, k nimž došlo v posledních dvou letech, je ovšem třeba při používání tohoto termínu v textu, věnovaném trestněprávnímu souvislostem takového jednání, mít na paměti též **psychomodulační látky**² a zejména tzv. **zařazené psychoaktivní látky**³. Tyto látky jsou také od 1. ledna 2025 výslovně zařazeny mezi návykové látky pro účely trestního práva ve výkladovém ustanovení § 130 TrZ.

Mezi trestné činy „související s drogami“ řadí různí autoři různé druhy kriminálního jednání (srov. např. Carpentier, 2007, a Pacula, a další, 2013). V českém prostředí se ujalo dělení této trestné činnosti na **primární a sekundární drogovou kriminalitu**. Primární drogovou kriminalitu tvoří trestné činy, spočívající v porušení právních předpisů, upravujících nakládání s OPL. Jedná se o jasně vymezený soubor deliktů, jež byly ke konci roku 2025 upraveny v ustanoveních § 283 –

2 Viz § 2 odst. 1 písm. l) zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, v platném znění (dále též „ZoNL“).

3 Viz § 2 odst. 1 písm. s) zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, v platném znění.

§ 287 TrZ, jako trestné činy nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283), přechovávání omamné a psychotropní látky a jedy (§ 284), nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (§ 285), výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedy (§ 286), neoprávněné výroby a jiného nakládání se zařazenými psychoaktivními látkami (§ 286a)⁴, a šíření toxikomanie (§ 287). Naproti tomu okruh trestných činů, tvořících sekundární drogovou kriminalitu, tak jasně vymezený není. Charakteristické pro něj je, že zahrnuje jednání, která jsou trestná sama o sobě (např. krádež, loupež...), přičemž k zařazení mezi sekundární drogové trestné činy je předurčuje souvislost s drogami, která může být různé povahy – kriminalita pod vlivem drog, kriminalita páchaná za účelem obstarání prostředků na drogy, trestná činnost vyplývající z fungování drogových trhů, příp. kriminalita páchaná na uživatelích drog (Roubalová, Grohmannová, & Zeman, 2025).

Vzhledem ke skutečnosti, že IKSP se monitoringu a analýze stavu a vývoje drogové kriminality věnuje systematicky a dlouhodobě, navazuje tento text částečně na studie, jež byly součástí analýzy trendů kriminality IKSP za roky 2005, 2015 a 2021, a pokrývaly období let 1995–2005, 2005–2015 a 2016–2021 (Marešová, a další, 2006, stránky 123–151; Diblíková, a další, 2016, stránky 45–70; Scheinost, a další, 2022, stránky 124–134). Záměrem těchto opakovaně publikovaných analýz není „pouhé“ protahování časových řad sledovaných statistických indikátorů, ale též poskytnutí komplexnějšího pohledu na vybrané aspekty zkoumané problematiky. Studie z roku 2005 tak zahrnovala data z policejních statistik k drogovým trestným činům v podrobnějším členění skutkových podstat až na úroveň jednotlivých odstavců a písmen daného paragrafu. Součástí studie z roku 2015 byl podrobný rozbor dat o velmi širokém okruhu indikátorů – kromě počtu registrovaných případů a v trestním řízení projednávaných a odsouzených osob také struktura pachatelů z hlediska pohlaví, věku či státní příslušnosti, regionální rozložení drogové kriminality, délka řízení v „drogových“ věcech, či ukládané sankce. Studie z roku 2021 byla doplněna o komentovaný popis situace v oblasti primární drogové kriminality z perspektivy orgánů činných v trestním řízení. Jak již bylo zmíněno, v aktuálně předkládaném textu jsme se s ohledem na dynamický vývoj protidrogové legislativy v uplynulých dvou letech více věnovali i změnám v právní úpravě primární drogové kriminality.

4 Tento trestný čin byl zaveden až s účinností od 1. ledna 2025.

Míra registrované primární drogové kriminality

Stav a vývoj primární drogové kriminality lze zjistit z oficiálních kriminálních statistik. Hned na úvod je třeba připomenout patrně hlavní úskalí, se kterým je třeba při interpretaci takto získaného obrázku počítat. Na paměti je nutno mít, že se pohybujeme v mezích **registrované kriminality**, tedy trestné činnosti, o které se orgány činné v trestním řízení dozvěděly. U všech druhů kriminality je třeba **počítat s jistou mírou latence**, tedy toho, když konkrétní delikty zůstanou skryty, neodhaleny, a do kriminálních statistik se tedy nedostanou. Míra latence se u jednotlivých druhů trestné činnosti liší, přičemž právě u primární drogové kriminality, jako tzv. kriminality bez oběti, lze předpokládat latenci spíše vyšší – nikdo z účastníků řetězce uspokojování poptávky po drogách, od výrobce/pěstitele až po koncového uživatele, zpravidla nemá zájem takovou činnost oznamovat, takže její odhalování záleží převážně na proaktivní vyhledávací činnosti policie. Zároveň epidemiologická data o užívání drog v české populaci (Chomynová, a další, 2026) naznačují, že počty registrovaných primárních drogových trestných činů do značné míry závisí na tom, za jak velkou prioritu orgány prosazující právo jejich odhalování pokládají a jaké kapacity na to vyčlení. (viz např. Zeman, Štefunková, & Trávníčková, 2017) K dalším úskalím, opět nikoli specifickým pouze pro drogovou kriminalitu, patří např. způsoby **zaznamenávání a vykazování dat v informačních systémech** jednotlivých složek systému trestní justice (jednotný systém evidence údajů o trestné činnosti v ČR neexistuje), resp. jeho nedostatky či nekonzistentnosti, působené mj. změnami metodiky evidence kriminálních statistik. Podrobnější rozbor tohoto problému by ovšem už překračoval účel této publikace.

V následující části prezentujeme data o stavu a vývoji **základních indikátorů registrované primární drogové kriminality a jejího postihu za období let 2017–2025**, jak vyplývají z oficiálních policejních a justičních statistik kriminality, a jejich stručný rozbor. Zájemcům o vícezdrojové informace o dostupných statistických indikátorech drogové kriminality a jejího řešení v rámci systému trestní justice lze doporučit např. příslušné kapitoly každoročních zpráv o situaci v oblasti nelegálních drog v ČR, publikovaných Úřadem vlády – Národním monitorovacím střediskem pro drogy a závislosti (NMS).⁵

5 Přístupno z: <https://www.drogy-info.cz/publikace/vyrocní-zpravy/>. Je třeba upozornit na to, že při přípravě našich analýz využíváme možnost generování nestandardních justičních statistických sestav, jež mají dynamickou povahu, a u některých indikátorů se oproti zmíněným zprávám NMS poněkud liší metodika jejich vykazování – proto lze u některých indikátorů v uváděných absolutních číslech mezi oběma prameny nalézt určité rozdíly.

Zdrojem dat, prezentovaných v této podkapitole, byly zejména Statistické přehledy kriminality Policejního prezidia ČR⁶, Statistické ročenky kriminality Ministerstva spravedlnosti ČR⁷, Přehledy statistických listů trestních Ministerstva spravedlnosti ČR⁸, a zvláštní sestavy z neveřejné justiční databáze CSLAV, vedené Ministerstvem spravedlnosti ČR. Z těchto zvláštních sestav a Přehledů statistických listů trestních byly získány justiční údaje od roku 2020, od kterého již nejsou Statistické ročenky kriminality Ministerstva spravedlnosti ČR sestavovány. Data z let 2017–2021 byla převzata z našich výše uvedených studií, data od roku 2022 byla z uvedených zdrojů získávána v období říjen 2025 až únor 2026. Případné další zdroje dat jsou citovány u příslušných tabulek či grafů. Tak jako u statistik, týkajících se všech ostatních druhů kriminality, je i při interpretaci údajů o primární drogové kriminalitě nutné mít na paměti vliv metodiky sběru a vykazování dat o trestné činnosti v jednotlivých resortech,⁹ jakož i existenci časového posunu u jednotlivých sledovaných indikátorů.¹⁰

Po celé sledované období (2017–2025) je účinný trestní zákoník č. 40/2009 Sb., který nabyl účinnosti 1. ledna 2010. Přesto dokonce i za rok 2025 uvádí justiční statistiky jednu osobu, odsouzenou za trestný čin dle § 187 ještě předchozího trestního zákona z roku 1961.¹¹ I s tímto „dobíháním“ předchozí právní úpravy v letech 2010–2025 je tedy třeba počítat, a proto pro zjednodušení v textu vykazujeme trestné činy podle stávající právní úpravy společně s analogickými delikty dle tr. zák., tedy nedovolenou výrobu a jiné nakládání s OPL a s jedy jako součet § 283 TrZ a § 187 tr. zák., přechovávání OPL a jedy (§ 284 TrZ + § 187a tr. zák.), výrobu a držení předmětu k nedovolené výrobě OPL a jedy (§ 286 TrZ + § 188 tr. zák.), a šíření toxikomanie (§ 287 TrZ + § 188a tr. zák.). Trestný čin nedovoleného pěstování rostlin obsahujících OPL (§ 285 TrZ) je vykazován samostatně.

Přehled vývoje základních indikátorů primární drogové kriminality za období let 2017–2025 přináší Graf 1 a v podrobnějším členění dle jednotlivých primárních drogových trestných činů též Tabulka 1.

6 Statistické přehledy kriminality Policie ČR. Policejní prezidium ČR; přístupno z <https://policie.gov.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.

7 Statistická ročenka kriminality. Ministerstvo spravedlnosti ČR; přístupno z <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

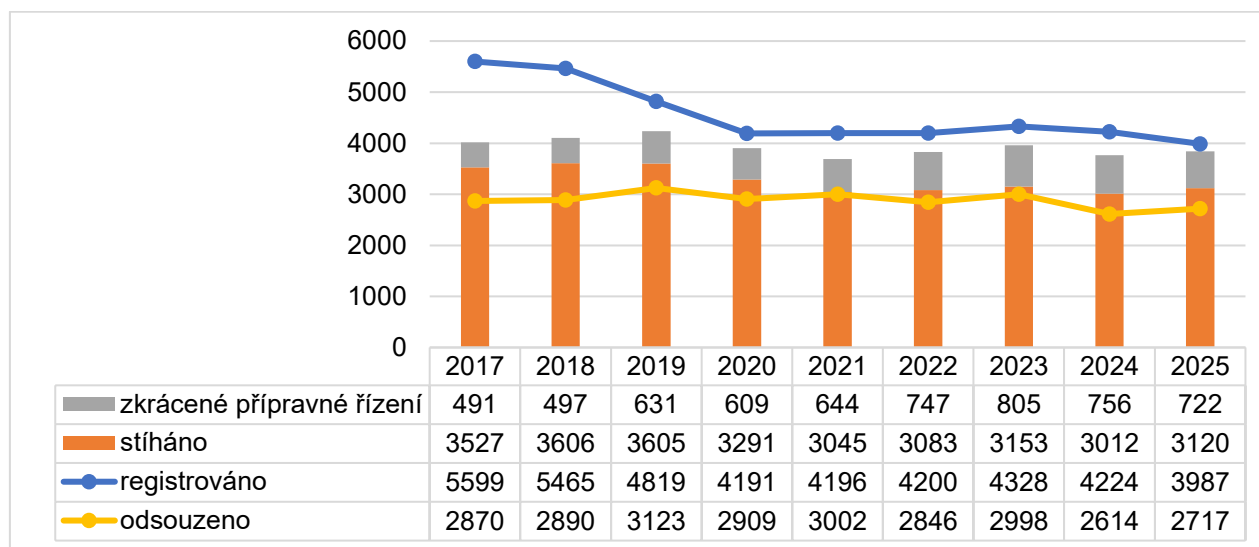
8 Přehledy statistických listů. Ministerstvo spravedlnosti ČR; přístupno z <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statisticke-listu.html>.

9 Např. rozdíl v používaných statistických jednotkách – v policejních statistikách je základní statistickou jednotkou skutek, v justičních statistikách osoba (pachatel).

10 Ke zjištění trestného činu a případnému následnému stíhání, obžalobě a odsouzení jeho pachatele dochází zpravidla s časovým posunem, který může zahrnovat i několik let.

11 Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále též „tr. zák.“).

Graf 1: Základní statistické ukazatele primární drogové kriminality, 2017–2025

Zdroj dat: Statistické přehledy kriminality Policie ČR; Statistická ročenka kriminality; databáze CSLAV „Přehled o vyřízených věcech a stíhaných a podezřelých osobách“, „Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak)“ (zvláštní sestavy)

Tabulka 1: Základní statistické ukazatele primární drogové kriminality, 2017–2025

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
registrováno trestných činů, z toho:	5 599	5 465	4 819	4 191	4 196	4 200	4 328	4 224	3 987
§283+§286a/§187	4 551	4 396	3 559	3 012	2 907	2 956	3 059	2 999	2 804
§284/§187a	671	792	954	952	1 036	1 052	1 050	1 021	989
§285	167	129	148	135	144	92	108	98	76
§286/§188	156	127	141	82	97	87	92	88	105
§287/§188a	54	21	17	10	12	13	19	18	13
objasněno	4 806	4 637	3 864	3 229	3 177	3 284	3 369	3 195	2 972
objasněnost	85,80 %	84,80 %	80,20 %	77,00 %	75,70 %	78,19 %	77,84 %	75,64 %	74,54 %
podíl na registrované kriminalitě celkem	3 %	3 %	2 %	3 %	3 %	2 %	2 %	2 %	2 %
osoby, vůči nimž bylo vedeno přípravné řízení (stíháno + zkrácené přípravné řízení)	4 018	4 103	4 236	3 900	3 689	3 830	3 958	3 768	3 842
stíháno, z toho:	3 527	3 606	3 605	3 291	3 045	3 083	3 153	3 012	3 120
§283/§187	2 835	2 929	2 878	2 664	2 370	2 451	2 488	2 449	2 509
§284/§187a	451	455	528	472	514	487	505	447	443
§285	111	76	66	64	81	48	52	37	52
§286/§188	105	94	112	78	68	81	92	70	94

§286a	-	-	-	-	-	-	-	-	4
§287/§188a	25	52	21	13	12	16	16	9	18
zkrácené přípravné řízení, z toho:	491	497	631	609	644	747	805	756	722
§283/§187	286	253	351	312	320	360	412	358	353
§284/§187a	161	212	250	265	292	363	362	366	356
§285	26	22	21	24	29	17	26	28	10
§286/§188	18	10	8	8	3	5	5	3	3
§286a	-	-	-	-	-	-	-	-	0
§287/§188a	0	0	1	0	0	2	0	1	0
odsouzeno osob, z toho:	2 870	2 890	3 123	2 909	3 002	2 846	2 998	2 614	2 717
§283/§187	2 249	2 297	2 476	2 204	2 298	2 124	2 236	1 953	2 051
§284/§187a	407	434	495	542	575	586	644	563	553
§285	78	69	47	64	66	55	36	45	41
§286/§188	110	73	90	78	54	62	67	42	65
§286a	-	-	-	-	-	-	-	-	1
§287/§188a	26	17	15	21	9	19	15	11	6
podíl na počtu odsouzených celkem	5 %	5 %	6 %	6 %	6 %	6 %	6 %	6 %	6 %

Zdroj dat: Statistické přehledy kriminality Policie ČR; Statistická ročenka kriminality; databáze CSLAV „Přehled o vyřízených věcech a stíhaných a podezřelých osobách“, „Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak)“ (zvláštní sestavy)

Rok 2017 ještě spadl do několikaletého období (od r. 2014), kdy po předchozím výrazném nárůstu všech hlavních indikátorů primární drogové kriminality (k jeho příčinám viz např. Zeman, Štefunková, & Trávníčková, 2017) došlo k jejich stabilizaci. Míra registrované drogové kriminality následně poklesla mezi lety 2017 a 2020 zhruba o čtvrtinu, což v absolutních počtech představuje o 1 408 registrovaných trestných činů méně. To ovšem zapadá do kontextu poklesu celkové míry kriminality v ČR v daném období. Podíl primární drogové kriminality na celkové registrované trestné činnosti setrvává dlouhodobě na úrovni 2 % – 3 %. Do poklesu absolutního počtu registrovaných drogových trestných činů v uvedených letech se tedy promítaly faktory, ovlivňující celkový vývoj registrované trestné činnosti, tedy přesun části obchodu s drogami do kyberprostoru a s tím související vyšší latence, a zejména v letech 2020 a 2021 vliv preventivně bezpečnostních opatření v souvislosti s pandemií COVID-19 (viz např. Scheinost, a další, 2022). Lze též připomenout výše zmíněnou skutečnost, že úroveň registrované primární drogové kriminality do značné míry závisí na kapacitách, jež policie na odhalování tohoto druhu trestné činnosti vyčlení,

a úsilí, jež této aktivitě věnuje (Zeman, Štefunková, & Trávníčková, 2017). Od roku 2020 zůstávají počty registrovaných drogových deliktů stabilní. Ostatní základní indikátory drogové kriminality setrvaly na relativně stabilních hodnotách a bez výraznějších výkyvů po celé sledované období, s mírným nárůstem podílu osob, jejichž přípravné řízení trestní probíhalo formou zkráceného přípravného řízení. Podíl osob, odsouzených za drogové trestné činy, na všech odsouzených v ČR, se dlouhodobě drží na 5 % – 6 %.

Při interpretaci stavu a vývoje primární drogové kriminality jako celku je třeba mít stále na paměti, že tyto statistiky jsou ovlivněny převážně trestným činem dle § 283 TrZ (dříve § 187 tr. zák.), který má setrvale mezi všemi drogovými delikty zcela dominantní podíl, byť během sledovaného období se tento podíl, pokud jde o registrované trestné činy, snížil z cca 80 % na cca 70 %, ovšem tato hodnota platí již od roku 2020 a dále se nesnižuje. Rozdílný trend v počtu registrovaných trestných činů lze spatřovat zejména u § 283 TrZ (§ 187 tr. zák.) a § 284 TrZ. Zatímco počet registrovaných případů trestného činu dle § 283 se za sledované období snížil bezmála o 40 % (zejména kvůli strmému poklesu mezi lety 2018 a 2020), u trestného činu dle § 284 tento počet narostl téměř o polovinu (hlavní nárůst mezi lety 2017 a 2019), a v důsledku toho již počty případů dle § 284 dosáhly zhruba třetiny počtu případů dle § 283 (v r. 2017 to bylo sotva 15 %). Počet ostatních primárních drogových trestných činů zůstává v posledních letech stabilní, vzhledem k nízkým absolutním číslům nelze ovšem tento poznatek přeceňovat.

Během sledovaného období došlo k cca 10% poklesu objasněnosti primární drogové kriminality, nicméně jeho interpretace je obtížná. K poklesu objasněnosti došlo u všech drogových trestných činů, ovšem zejména u dvou nejfrekventovanějších (§ 283 a § 284 TrZ). K dosavadní vysoké míře objasněnosti nepochybně přispíval charakter primární drogové kriminality, která bývá typicky odhalována (a registrována ve statistikách) za situace, kdy je pachatel znám. Kromě výše zmíněného dopadu proměnlivé alokace kapacit na odhalování a objasňování jednotlivých druhů trestné činnosti lze předpokládat i vliv nových forem distribuce drog, kdy kupř. při objednávání tohoto zboží prostřednictvím internetu a jeho doručování v zásilkách doručovacích společností do výdejních boxů je i při zachytu drogy jistě obtížnější ztotožnit pachatele (dodavatele), než při dosud běžné pouliční apod. distribuci (viz např. Baštová & Herajt, 2026, nebo Národní protidrogová centrála SKPV PČR, 2025). Pokud jde o ostatní uváděné indikátory jednotlivých primárních drogových trestných činů, lze konstatovat, že za výše zmíněným nárůstem podílu osob, projednávaných v přípravném řízení v jeho zkrácené formě, je především více méně setrvalý vzestup zastoupení této formy přípravného řízení u trestných činů dle § 283 a § 284 TrZ, a zároveň pokles „nezkráceného“ přípravného řízení u trestného činu dle § 283 TrZ mezi lety 2018–2021.

Ukládané sankce

Mezi hlavními tresty¹², ukládanými za primární drogovou kriminalitu, stále převažuje podmíněný trest odnětí svobody¹³, ovšem jeho podíl se snižuje – zatímco na počátku sledovaného období tvořil bezmála dvě třetiny, v posledních letech činí cca polovinu. Podíl nepodmíněného trestu odnětí svobody se po roce 2020 ustálil mírně nad 25 %. Pokles podílu podmíněného trestu během sledovaného období byl ve prospěch podílu ostatních trestů, který se od roku 2023 drží na zhruba 20 % (viz Tabulka 2 a Graf 2). Nikoli překvapivě (v kontextu celkového vývoje sankční politiky v ČR) většinu této kategorie „ostatních trestů“ představuje peněžitý trest, s významným příspěvkem trestu obecně prospěšných prací. Peněžitý trest se na začátku sledovaného období v roce 2017 stal po podmíněném trestu nejčastěji ukládaným alternativním trestem u trestných činů dle § 284 a § 285 TrZ, a od roku 2019 i u trestného činu dle § 283 TrZ. Pro ilustraci lze uvést, že ještě v roce 2017 byl za trestný čin dle § 283 TrZ uložen trest obecně prospěšných prací 107 osobám a peněžitý trest 79 osobám, a v roce 2025 bylo za tentýž trestný čin k trestu obecně prospěšných prací odsouzeno 101 osob a k peněžitému trestu 171 osob.

Tabulka 2: Hlavní tresty uložené za primární drogovou kriminalitu, 2017–2025

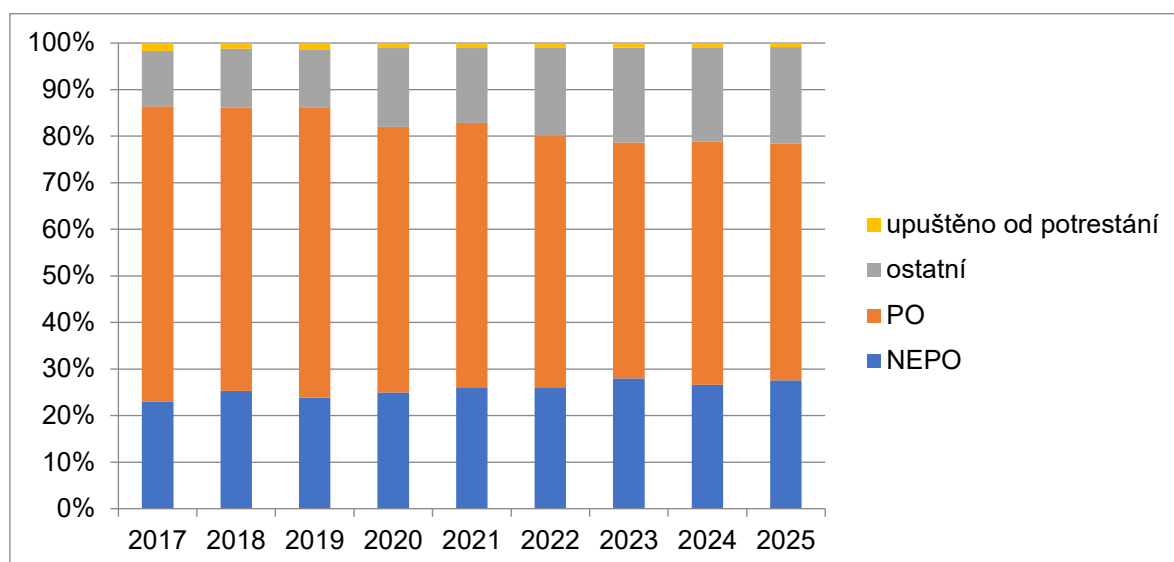
Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
NEPO	661	732	746	726	778	737	838	695	755
PO	1 819	1 758	1 942	1 660	1 708	1 541	1 520	1 366	1 396
ostatní	341	366	389	491	485	542	611	528	566
upuštěno od potrestání	49	34	46	32	31	26	29	25	24
Celkem	2 870	2 890	3 123	2 909	3 002	2 846	2 998	2 614	2 741

Zdroj dat: Statistická ročenka kriminality; databáze CSLAV „Přehled o vyřízených věcech a stíhaných a podezřelých osobách“, „Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak)“ (zvláštní sestavy)

12 Míňeny jsou tresty i ekvivalentní trestní opatření, ukládaná mladistvým odsouzeným.

13 Pro účely tohoto textu zahrnujeme mezi podmíněně odložené tresty také podmíněná odsouzení s dohledem.

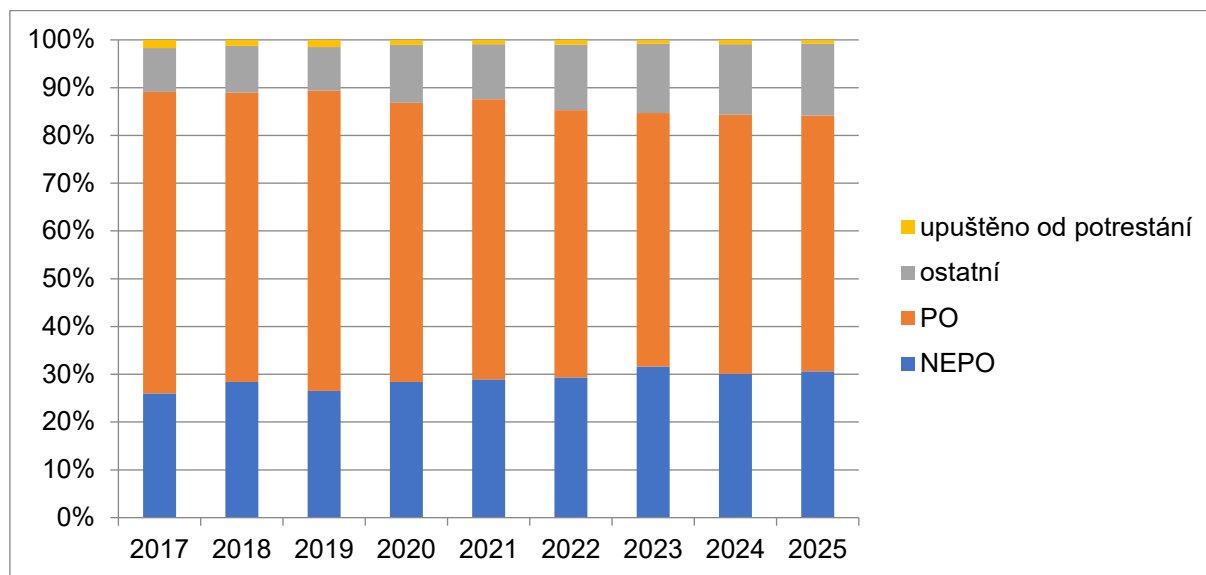
Graf 2: Hlavní tresty uložené za primární drogovou kriminalitu, 2017–2025

Zdroj dat: Statistická ročenka kriminality; databáze CSLAV „Přehled o vyřízených věcech a stíhaných a podezřelých osobách“, „Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak)“ (zvláštní sestavy)

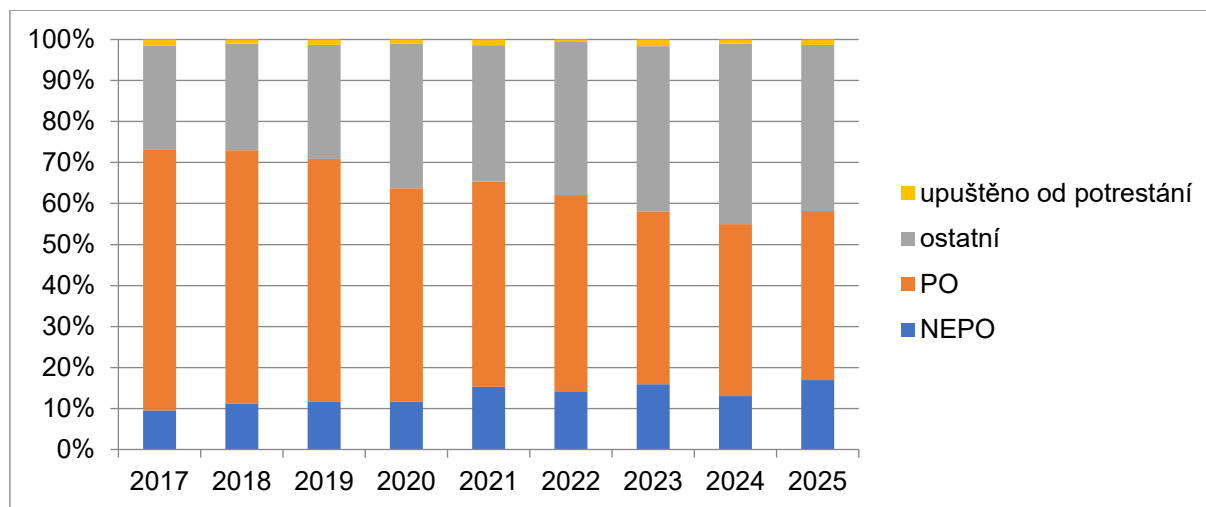
Trochu jinou perspektivu pro hodnocení vývoje sankční politiky ve vztahu k drogovým deliktům poskytne rozdělení primárních drogových trestných činů do dvou skupin – na jedné straně trestné činy, zaměřené na postih aktivit souvisejících s výrobou a distribucí, tedy nabídkou drog (nedovolená výroba a jiné nakládání s OPL a s jedy dle § 283 TrZ, resp. § 187 tr. zák.; neoprávněná výroba a jiné nakládání se zařazenými psychoaktivními látkami dle § 286a TrZ; výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě OPL a jedu dle § 286 TrZ, resp. § 188 tr. zák.), a na straně druhé trestné činy, postihující jednání související s užíváním drog (přechovávání OPL a jedu pro vlastní potřebu dle § 284 TrZ, resp. § 187a tr. zák.; nedovolené pěstování rostlin obsahujících OPL dle § 285 TrZ). Trestný čin šíření toxikomanie (§ 287 TrZ, resp. § 188a tr. zák.) kvůli své specifické povaze není zařazen ani do jedné z těchto kategorií. Příslušná data znázorňují Grafy 3 a 4.

Graf 3: Hlavní tresty uložené za primární drogové trestné činy související s nabídkou drog, 2017–2025

Zdroj dat: Statistická ročenka kriminality; databáze CSLAV „Přehled o vyřízených věcech a stíhaných a podezřelých osobách“, „Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak)“ (zvláštní sestavy)

Graf 4: Hlavní tresty uložené za primární drogové trestné činy související s užíváním drog, 2017–2025

Zdroj dat: Statistická ročenka kriminality; databáze CSLAV „Přehled o vyřízených věcech a stíhaných a podezřelých osobách“, „Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak)“ (zvláštní sestavy)

Ve sledovaném období pokračoval dřívější trend, kdy stabilnějším vývojem procházela struktura trestů, ukládaných za trestné činy související s nabídkou drog. Podíl nepodmíněných trestů setrval u 30 %, zastoupení trestů podmíněných se pohybovalo kolem 60% hranice s pozvolným poklesem (v posledních letech cca 55 %). Od poloviny sledovaného období se na úkor podmíněných trestů zvýšil podíl dalších alternativních trestů, a to až na 15 %. U primárních

drogových trestných činů souvisejících s užíváním drog byl vývoj skladby hlavních trestů ve sledovaném období dynamičtější. Podíl původně jasně převládajícího podmíněného trestu se postupně propadl z cca 60 % na cca 40 %, přičemž výrazný pokles započal v roce 2020. Naopak ostatní alternativní tresty pokračovaly v trendu zvyšování svého celkového podílu ze zhruba čtvrtinového na počátku sledovaného období až na více než 40 %, přičemž od roku 2023 se výší podílu i absolutními počty drží zhruba na úrovni podmíněného trestu. Rovněž podíl nepodmíněného trestu se z počátečních 10 % zvýšil a od roku 2021 osciluje kolem patnáctiprocentní hranice.

Spíše vzácně bývá pachatelům primární drogové kriminality ukládána trestní sankce v podobě ochranného léčení. Jak ilustruje Tabulka 3, ve sledovaném období devíti let bylo toto ochranné opatření uloženo celkem 223 osobám. Ve výrazné většině případů se jednalo o ochranná léčení protitoxikomanická, příp. protialkoholní, přičemž ambulantní forma uložené léčby převládala nad formou ústavní.¹⁴ Nejčastěji bylo ochranné léčení ukládáno pachatelům trestných činů dle § 283 a § 284 TrZ. Jakkoli se počty uložených ochranných léčení mohou u pachatelů drogové kriminality jevit velmi nízké, je třeba vzít v úvahu, že prezentované údaje se týkají pachatelů primární drogové kriminality, což zdaleka nemusejí být vždy intenzivní uživatelé drog, vyžadující léčbu v podobě tohoto ochranného opatření. Větší zastoupení intenzivních uživatelů drog lze předpokládat mezi pachateli sekundární drogové kriminality, kde je patrně ochranné léčení využíváno častěji (ovšem data tohoto typu nejsou ze stávajících statistik dostupná).

Tabulka 3: Ochranná léčení uložena za primární drogové trestné činy, 2017–2025

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ochranná léčení	37	37	40	26	17	19	26	14	7

Zdroj dat: Databáze CSLAV „Přehled o vyřízených věcech a stíhaných a podezřelých osobách“, „Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak)“ (zvláštní sestavy)

Oficiální justiční statistiky evidují dva případy, kdy byla ve sledovaném období pachatelům primární drogové kriminality uložena zabezpečovací detence, a to v roce 2021 pachateli trestného činu dle § 283 TrZ a v roce předcházejícím dokonce pachateli trestného činu dle § 284 TrZ. Toto zjištění

¹⁴ Zde je vhodné upozornit, že justiční statistiky evidují uložena ochranná léčení podle jejich „druhů“ (protialkoholní, protitoxikomanické, sexuologické, patologického hráčství a ostatní), přičemž soudy někdy témuž pachateli uloží jejich kombinaci. Proto se v justičních statistikách neshodují počty osob, kterým bylo ochranné léčení uloženo, s počty uložených opatření.

vyvolalo potřebu bližšího zkoumání, protože aplikaci tohoto velice přísného ochranného opatření zejména v případě trestného činu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu dle § 284 TrZ lze pokládat za překvapivou. Po vygenerování příslušných statistických listů trestních bylo zjištěno, že v obou případech se jednalo o souběh primární drogové kriminality se závažnějšími trestnými činy – v prvním případě s kvalifikovanými skutkovými podstatami trestných činů znásilnění, vydírání a ohrožování výchovy dítěte, ve druhém případě s trestným činem obecného ohrožení.¹⁵ Jedná se zároveň o doklad toho, jak opatrně je třeba oficiální statistiky kriminality interpretovat.

Přestupky

Pro úplnost pojednání o počtech registrovaných deliktů spočívajících v neoprávněném nakládání s drogami je vhodné aspoň stručně zmínit rovněž problematiku **přestupků**, tedy zákonem vymezených a společensky škodlivých protiprávních činů, které nedosahují závažnosti trestných činů.¹⁶ Pro tento text relevantní přestupky fyzických osob, částečně svou skutkovou podstatou ekvivalentní některým primárním drogovým trestným činům, jsou upraveny v zákoně o návykových látkách. Do roku 2026 se jednalo o přestupky dle § 39 odst. 2 písm. a)¹⁷ či b)¹⁸ ZoNL, resp. od 1. 1. 2025 též dle § 39 odst. 2 písm. e)¹⁹ ZoNL. V souvislosti s rozsáhlými změnami protidrogové legislativy od 1. ledna 2026 se relevantní skutkové podstaty „drogových přestupků“ výrazně rozkošatily co do množství i podrobností. Aktuálně lze do této kategorie řadit až 10 různých přestupků²⁰, jejichž skutkové podstaty se snaží reflektovat změny v trestním zákoníku, částečnou legalizaci některých forem nakládání s rostlinami konopí, resp. konopnými drogami, a zavedení kategorie léčebného psilocybinu do ZoNL. Uvedené přestupky projednává místně příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností. Přestupky dle § 39 odst. 2 ZoNL může také tzv. příkazem na místě projednat policejní orgán („bloková pokuta“).

Statistické údaje o „drogových přestupcích“ přináší pravidelně výroční zprávy o nelegálních drogách Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti (NMS). Pocházejí z Informačního systému evidence přestupků Ministerstva spravedlnosti ČR (ISEP) a ze statistik Národní protidrogové centrály SKPV PČR. Za sledované období lze ve zprávě NMS dohledat mj. následující údaje, prezentované v Tabulce 4.

15 Při vykazování ukládaných sankcí v členění podle trestných činů se pak příslušný trest či ochranné opatření objeví u všech sbíhajících se trestných činů.

16 Srov. § 5 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, v platném znění.

17 Postihující neoprávněné přechovávání OPL v malém množství pro vlastní potřebu.

18 Postihující neoprávněné pěstování rostliny nebo houby obsahující OPL v malém množství pro vlastní potřebu.

19 Postihující neoprávněné nakládání se zařazenou psychoaktivní látkou v malém množství.

20 Ustanovení § 39 odst. 2 písm. a) – h), písm. k), a patrně i § 39 odst. 5 písm. a) ZoNL ve znění účinném od 1. 1. 2026.

Tabulka 4: Počet pravomocných rozhodnutí o spáchání přestupku podle § 39 odst. 2 písm. a) a písm. b) ZoNL, 2019–2024

Rok	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Přechovávání (§ 39 odst. 2 písm. a)	8 611	6 865	6 969	8 644	9 904	10 178
Pěstování (§ 39 odst. 2 písm. b)	190	270	190	193	229	191
Celkem	8 801	7 135	7 159	8 837	10 133	10 369

Zdroj dat: Chomynová, a další, 2026

Počty rozhodnutí o „drogových přestupcích“ tedy vykazují spíše rostoucí trend, ovšem v tomto případě je při hodnocení evidovaných údajů zapotřebí ještě větší opatrnosti než u trestných činů. Odpovědnost za přestupek zaniká uplynutím promlčecí doby, která u uvedených přestupků činí 1 rok od jeho spáchání, a i když se promlčecí doba přerušuje oznámením o zahájení řízení o přestupku, odpovědnost za přestupek zaniká nejpozději 3 roky od jeho spáchání. Již byl zmiňován faktor omezených kapacit systému trestní justice na odhalování drogové kriminality, přičemž kapacity obecních úřadů obce s rozšířenou působností, vyčleněné na přestupkovou agendu, mají též své limity, a s jistým zjednodušením lze upozornit, že nestihnou-li do tří let od spáchání přestupku o něm pravomocně rozhodnout, do statistik se takové jednání už nedostane. Bude zajímavé sledovat, jak se na statistikách této části přestupkové agendy projeví změny protidrogové legislativy od roku 2026, kdy část „drogových přestupků“ byla legalizována, a zároveň vzniklo několik nových přestupků tohoto druhu s poněkud komplikovanějšími skutkovými podstatami, jež mohou být ještě složitější k dokazování, a tedy pro příslušné správní orgány náročnější k projednání ve stanovené promlčecí době.

Aktuální vývoj právní úpravy – zpřesnění i otevřená dvířka k legalizaci

Právní úprava primární drogové kriminality byla řadu let stabilní a od nabytí účinnosti trestního zákoníku dne 1. ledna 2010 ji tvořily trestné činy dle § 283 – § 287 TrZ. V souvislosti s koncepčními změnami protidrogové legislativy a v rámci rozsáhlé novely trestněprávních a souvisejících předpisů došlo ovšem od 1. ledna 2026 k výrazným modifikacím skutkových podstat primárních drogových trestných činů. Nově tento druh kriminality zahrnuje následující trestné činy.

- § 283: Neoprávněná výroba a jiné nakládání s omamnými nebo psychotropními látkami, s rostlinami nebo houbami je obsahujícími nebo s jedy
- § 283a: Nedovolená výroba a jiné nakládání s konopím
- § 284: Neoprávněné přechovávání omamné nebo psychotropní látky nebo jedu pro vlastní potřebu
- § 285: Neoprávněné pěstování rostliny nebo houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jiné nakládání s ní pro vlastní potřebu
- § 286: Výroba nebo držení předmětu k neoprávněné výrobě omamné nebo psychotropní látky nebo jedu
- § 286a: Neoprávněná výroba a jiné nakládání se zařazenými psychoaktivními látkami
- § 287: Šíření toxikomanie.

Účelem tohoto textu není rozbor nové právní úpravy drogových trestných činů. Statistické údaje, které jsou v ní analyzovány, se také z pochopitelných důvodů vztahují výhradně k právní úpravě ve stavu do konce roku 2025. Pokládáme nicméně za vhodné aspoň stručně nastínit základní rysy nové právní úpravy, resp. některých jejích odlišností od té dosavadní, jež by mohly mít do budoucna vliv i na podobu statistických dat o registrované drogové kriminalitě. Dlužno podotknout, že s výhradou absence prostoru pro hlubší rozbor, se nová právní úprava jeví jako poměrně komplikovaná a v některých pasážích ne zcela konzistentní. Hlavní změny, které se přímo či zprostředkovaně dotkly právní úpravy postihu neoprávněného nakládání s drogami, byly zavedeny **zákonem č. 321/2024 Sb.**, kterým se mění zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (účinnost od 1. ledna 2025), a **zákonem č. 270/2025 Sb.**, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

(trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (účinnost relevantních pasáží od 1. ledna 2026).

Za **koncepční změny** lze označit: (a) částečnou, byť velmi dílčí legalizaci nakládání s rostlinami konopí a konopnými drogami pro vlastní potřebu; (b) prohloubení rozdílů v přístupu státu k neoprávněnému nakládání s konopnými látkami na straně jedné a ostatními drogami na straně druhé; (c) zavedení nových kategorií psychoaktivních látek (psychomodulační látky, zařazené psychoaktivní látky) se specifickým režimem regulace²¹; (d) zavedení kategorie „léčebný psilocybin“, což je psychotropní látka psilocybin výrobcem určená k terapeutickému účelu u lidí. V rámci právní úpravy skutkových podstat primárních drogových trestných činů dále došlo ke **zpřesnění terminologie** u jednotlivých forem získávání OPL z rostlin a hub, které je obsahují, tak aby proces sklizně, sběru a zpracovávání (sušení, drcení) takových rostlin a hub již nadále nebyl kvalifikován jako „výroba“ OPL, což dosud činilo výkladové problémy (viz např. Zeman, 2015). **Snížena byla spodní hranice trestní sazby** u kvalifikovaných skutkových podstat trestného činu dle § 283 odst. 3 a odst. 4 TrZ (z osmi na pět let, resp. z deseti na osm let), a to v zájmu umožnění větší individualizace trestů v méně závažných případech, odpovídajících těmto kvalifikovaným skutkovým podstatám.

Při hodnocení významnějších změn právní úpravy bývá užitečné seznámit se zároveň s **důvodovou zprávou k příslušné novele** (je-li k dispozici), aby bylo možno srovnat záměry navrhovatele s výsledkem. Novela ZoNL č. 321/2024 Sb. má podle důvodové zprávy k jejímu návrhu řešit regulaci psychoaktivních látek, u kterých dosud není známa jejich zdravotní a společenská škodlivost, nebo jejichž zdravotní a společenská škodlivost je nízká, a současně nejsou tyto látky kontrolovány mezinárodními úmluvami OSN ani právem EU. *„V současnosti existuje jediný režim kontroly psychoaktivních látek zavedený úmluvami OSN pro omamné a psychotropní látky a který je promítnut do stávající podoby zákona o návykových látkách. Nové psychoaktivní látky jsou pak přidávány na seznam zakázaných omamných a psychotropních látek a tím jsou podrobeny přísné kontrole včetně vymáhání primárně v rovině trestního práva (podobně jako u heroinu, kokainu, pervitinu apod.). Takováto prohibice představuje extrémní způsob kontroly a regulace psychoaktivních látek, který je spojen s negativními dopady v oblasti zdravotní, sociální, ekonomické a lidskoprávní a který je u látek s neznámým nebo nízkým rizikem volen nikoli z důvodu obecné nebezpečnosti konkrétní látky, ale z důvodu absence jiného regulačního*

21 U obou kategorií se jedná o látky, které nejsou zařazeny mezi OPL, ale vzhledem k jejich psychoaktivním účinkům je vhodná regulace nakládání s nimi. Hlavní rozdíl mezi nimi spočívá v míře vědeckých poznatků o jejich rizicích. Psychomodulační látky by neměly představovat závažné riziko pro veřejné zdraví nebo riziko závažných sociálních dopadů na jednotlivce a společnost, zatímco u zařazených psychoaktivních látek nelze s ohledem na dosavadní vědecké poznatky vyloučit závažná zdravotní a společenská rizika – viz též dále příslušná pasáž z důvodové zprávy k novele ZoNL č. 321/2024 Sb.

rámcí a z potřeby omezit její dostupnost především pro nezletilé. Byť omezit dostupnost nezletilým je legitimní cíl, jeho nezamyšleným důsledkem je vystavení tisíců uživatelů nebezpečí trestního stíhání a stimulace nelegálního trhu, který bude uspokojovat poptávku z dosud legálního neregulovaného trhu (...) Předložený návrh zavádí racionální a moderní regulaci psychoaktivních látek, jejichž kontrola není upravena nadnárodně, respektive u nichž to nadnárodní předpisy umožňují. Významným benefitem navrhované právní úpravy je možnost rychlé kontroly nových psychoaktivních látek předtím, než dojde ke zhodnocení jejich zdravotních a společenských rizik. (...) Jeho součástí je totiž také nové nařízení vlády o seznamu nových psychoaktivních látek.²² Zařazení neznámé látky na tento seznam umožní rychlou reakci, čímž se znemožní jejich volný dovoz či vývoz, či jiné nakládání s nimi. Uvádění na trh těchto nových psychoaktivních látek bude zakázáno, ale zároveň nebudou zbytečně perzekuováni jejich uživatelé. Již tento režim poskytuje dostatečné nástroje pro kontrolu dovozu a nabídky nových psychoaktivních látek. Následně pak proběhne výše popsané hodnocení konkrétní látky a ta buď bude moci být přeřazena na seznam psychomodulačních látek (a tedy podrobena přísné regulaci), nebo na seznam návykových látek (a tedy zakázána jako omamná a psychotropní látka), případně ponechána na seznamu nových psychoaktivních látek nebo z něj vyřazena.“ (Němečková Crnkvenjaš, a další, 2023).

Důvodová zpráva k návrhu novely TrZ č. 270/2025 Sb. (Vláda ČR, 2024) ve své obecné části souhrnné zdůvodnění navrhovaných změn právní úpravy primárních drogových trestných činů neobsahuje. V části zvláštní se zabývá jednotlivými ustanoveními § 283 – § 289 TrZ. Relevantní pasáže důvodové zprávy připojujeme níže v rámci stručných poznámek k jednotlivým skutkovým podstatám primárních drogových trestných činů, jak je obsahuje trestní zákoník ve znění od 1. ledna 2026:

Ustanovení § 283 TrZ²³ – nadále postihuje neoprávněnou výrobu a distribuci OPL, přípravku obsahujícího OPL, prekursoru nebo jedu, a nově též neoprávněné pěstování, sklizení, sběr či zpracování rostlin (s výjimkou rostliny konopí) či hub obsahujících OPL pro jiného.

Z důvodové zprávy: „(...) navrhuje od sebe odlišit pojmy výroba a zpracování. Zpracováním se rozumí technologicky nenáročný proces následující po vypěstování, sklizni nebo sběru rostliny nebo houby obsahující OPL, tj. sušení, drcení a další procesy směřující k získání OPL ve stavu způsobilém k užívání. Jedná se o proces, při kterém nejsou používány speciální technologie, které by koncentrovaly potencující účinné látky, např. kromě uváděného sušení a drcení půjde

²² V konečném schváleném znění novely byl termín „nové psychoaktivní látky“ nahrazen termínem „zařazené psychoaktivní látky“ (pozn. autora).

²³ „Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed, nebo kdo neoprávněně pro jiného pěstuje, sklízí, sbírá nebo zpracovává rostlinu nebo houbu obsahující omamnou nebo psychotropní látku (...).“

i o maceraci, výluhy a vaření v másle či sádle, bez následného odpaření rozpouštědla, neboť těmito procesy se nekonzcentruje obsah účinné látky. (...) V praxi je nejčastější formou užívání konopí k vyvolání psychoaktivních účinků jeho konzumace (obvykle kouřením či inhalací, ale i perorálně) v usušeném stavu jako marihuany. To tedy předpokládá proces sklizení, usušení a příp. nadrcení. Výsledný produkt tohoto procesu – marihuana – ovšem není jinou látkou odlišnou od původní omamné látky konopí, ale jedná se o tutéž omamnou látku konopí, pouze v jiné formě, vhodné k užití (čerstvý vs. usušený rostlinný materiál). Obdobné platí pro omamnou látku „pryskyřice z konopí“ neboli hašiš, která je rovněž součástí rostliny konopí od jejího vypěstování. A samozřejmě to platí i o zpracovávání rostliny konopí k domácí výrobě mastí či obecně produktů k pomáhajícím účelům. (...) Za výrobu (...) se pak považuje náročnější proces využívající fyzikální či chemické metody, který směřuje k potencování obsahu účinných látek nebo jejich koncentraci za použití jiných látek nebo technologií. V případě konopí se v praxi bude jednat o konopné koncentráty a extrakty – např. Fénixovy slzy. Výroba se pak bude vztahovat také k syntetickým drogám.“

Ustanovení § 283a TrZ²⁴ – zcela nové ustanovení, které nebylo součástí vládního návrhu novely, ale bylo schváleno jako poslanecký pozměňovací návrh. Zamýšlený účel zavedení této skutkové podstaty se tedy z důvodové zprávy k novele nedozvíme, nicméně ze stenografického záznamu vystoupení autorů pozměňovacího návrhu v rámci obecné rozpravy k návrhu novely v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR²⁵ lze vyrozumět, že mělo jít o reakci „(...) na rostoucí povědomí o rozdílné povaze a společenské škodlivosti (...) různých omamných a psychotropních látek, společenskou poptávku a celosvětovou změnu paradigmatu nahlížení na konopí a v něm obsažené látky“, resp. že cílem bylo v rámci postihu neoprávněného nakládání s drogami zcela oddělit konopné látky od ostatních OPL.

Skutková podstata tohoto trestného činu zdánlivě kopíruje § 283 TrZ ve znění před 1. lednem 2026, tedy jako privilegovaná skutková podstata k § 283 postihuje neoprávněnou výrobu a distribuci OPL, pokud jde o omamnou látku konopí nebo přípravek obsahující OPL z konopí získanou. Ovšem lze se domnívat, že zamýšleného záměru nebylo zvolenou formulací pozměňovacího návrhu zcela dosaženo:

- (a) jednou z pozitivních změn novely č. 270/2025 Sb. je odstranění výkladových pochybností ohledně posuzování procesu získávání omamné látky konopí z rostliny konopí, kdy má být

²⁴ „Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří konopí nebo přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku získanou z konopí (...)“.

²⁵ Viz <https://www.psp.cz/eknih/2021ps/stenprot/136schuz/s136121.htm>

postaveno najisto, že se nejedná o „výrobu“, ale o „sklizení“ či další „zpracovávání“. Část skutkové podstaty § 283a odst. 1 TrZ, spočívající v privilegovaném postihu „výroby konopí“, je tedy v tomto směru patrně nepoužitelná, resp. protičí novému znění § 283 a § 285. Půjde-li o sklizení či zpracovávání rostliny konopí pro vlastní potřebu, mělo by se použít ustanovení § 285 odst. 1 (viz dále), půjde-li o tuto činnost vykonávanou pro jinou osobu, měla by být postižitelná dle § 283 odst. 1, takže návrat pojmu „výroba“ ve vztahu k získávání konopí z rostliny konopí může působit nemalé výkladové problémy (s dopady i na aplikovatelné sankce, neboť u § 283 odst. 1 je trestní sazba výrazně vyšší než u § 283a odst. 1);

- (b) oproti skutkové podstatě § 283 neobsahuje skutková podstata § 283a znak „přechovávání pro jiného“, takže na rozdíl třeba od prodeje omamné látky konopí bude přechovávání takové látky pro jiného nadále postižitelné dle přísnější trestní sazby § 283 (v úvahu snad přichází za splnění dalších podmínek kvalifikace takového jednání jako pokusu trestného činu dle § 283a, ale to je otázkou budoucí aplikační praxe);
- (c) ne zcela systémové zavedení § 283a do trestního zákoníku by tedy mohlo vést k situaci, kdy – budeme-li brát v úvahu látku nejčastěji zmiňovanou v těchto souvislostech – pěstování, sklizeň a další zpracování rostliny konopí za účelem získání omamné látky konopí pro vlastní potřebu bude postižitelné dle § 285 (trestní sazba až 6 měsíců odnětí svobody), tatáž činnost vykonávaná pro jinou osobu dle § 283 (trestní sazba 1 rok až 5 let), přechovávání omamné látky konopí pro vlastní potřebu dle § 285 (trestní sazba až 6 měsíců odnětí svobody), její přechovávání pro jiného dle § 283 (trestní sazba 1 rok až 5 let), a přeshraniční pašování, nabízení, zprostředkování, prodej či jiné opatření omamné látky konopí jiné osobě dle § 283a (trestní sazba až 1 rok). Zejména u neoprávněného nakládání s omamnou látkou konopí pro jiného by tedy znovu záleželo na tom, v jaké fázi procesu od pěstování do předání jiné osobě dojde k odhalení a právní kvalifikaci skutku. Samotné pěstování, sklizeň a zpracování rostliny konopí a přechovávání omamné látky konopí by za takového výkladu byly v těchto případech postižitelné výrazně přísněji než přeshraniční pašování, prodej a další formy distribuce uvedené omamné látky.

Ustanovení § 284 TrZ²⁶ - nadále postihuje neoprávněné přechovávání OPL či jedu pro vlastní potřebu, oproti předchozí právní úpravě byly z tohoto ustanovení pouze vyčleněny konopné látky v rámci komplexnější úpravy neoprávněného nakládání s nimi v ustanovení § 285.

²⁶ „Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává omamnou nebo psychotropní látku nebo jed v množství větším než malém (...).

Ustanovení § 285 TrZ²⁷ - výrazně změněné ustanovení trestného činu, který dosud postihoval výlučně neoprávněné pěstování rostlin a hub obsahujících OPL pro vlastní potřebu. Do ustanovení § 285 bylo komplexně přesunuto neoprávněné nakládání pro vlastní potřebu s rostlinami a houbami, obsahujícími OPL, jakož i s OPL z takových rostlin a hub získanými, tedy jak pěstování, sklizení, sběr či zpracování, tak i přechovávání. Podmínkou pro použití této privilegované skutkové podstaty je tedy nakládání výlučně pro vlastní potřebu, a podmínkou samotné trestnosti takového jednání (a příp. použití některé z kvalifikovaných skutkových podstat) je dosažení určitého množství rostlin, hub či OPL, s nimiž je tak nakládáno. Dalším rozlišovacím kritériem, které novela zavedla, je skutečnost, zda pachatel konopnou OPL přechovává ve svém obydlí, nebo mimo ně²⁸, kdy k trestnosti přechovávání uvedených látek v obydlí je třeba čtyřnásobně vyššího přechovávaného množství než u přechovávání mimo obydlí.

Z důvodové zprávy: „V § 285 tr. zák. se pak navrhuje privilegovaně postihovat jak neoprávněné pěstování rostlin nebo hub obsahujících OPL, tak jejich následné sklizení, sbírání, sušení a další zpracovávání, včetně přechovávání OPL z nich získané pro vlastní potřebu. Základním kritériem privilegovaného postihu je, že pachatel tak činí pro vlastní potřebu, nikoli pro jiného. V případě přechovávání pak není podmínkou, aby se jednalo o přechovávání OPL získané z rostliny nebo houby, kterou pachatel sám vypěstoval nebo sklídl či sesbíral, může si ji opatřit i od jiné osoby. Významné je pouze kritérium, že tak činí pro vlastní potřebu a že jde o tzv. měkkou drogu. (...) Navržená úprava tak v souladu s původním záměrem stanoví jednotný trestní postih i pro jednání, kdy po vypěstování rostliny nebo houby obsahující OPL dochází k jejímu dalšímu zpracovávání a k přechovávání z ní získané OPL pro vlastní potřebu, aniž by docházelo ke změně právní kvalifikace trestného činu z pěstování na přechovávání, nebo dokonce na výrobu omamné a psychotropní látky.“

Ustanovení § 286 TrZ²⁹ – skutková podstata nedoznala novelizací žádných věcných změn.

Ustanovení § 286a TrZ³⁰ – trestný čin, zavedený s účinností od 1. ledna 2025 v souvislosti s novou kategorizací psychoaktivních látek (psychomodulační a zařazené psychoaktivní látky, viz

27 „Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje, sklízí nebo zpracovává více než 5 rostlin z rodu konopí, nejde-li o rostlinu konopí obsahující nejvýše 1 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů (...)“ (odstavec 1); „kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává omamnou látku konopí anebo jinou omamnou nebo psychotropní látku získanou zpracováním rostliny konopí obsahující více než 1 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů (a) v celkovém množství větším než 200 g ve svém obydlí, nebo (b) v celkovém množství větším než 50 g mimo své obydlí.“ (odstavec 2); „Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu v množství větším než malém pěstuje, sklízí, sbírá nebo zpracovává jinou rostlinu obsahující omamnou nebo psychotropní látku než rostlinu konopí nebo houbu obsahující omamnou nebo psychotropní látku, nebo kdo neoprávněně pro vlastní potřebu v množství větším než malém přechovává omamnou nebo psychotropní látku získanou zpracováním takové rostliny nebo houby (...)“ (odstavec 3).

28 Obydlím se rozumí dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející (§ 133 TrZ).

29 „Kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává precursor nebo jiný předmět určený k neoprávněné výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku, nebo jedu (...)“.

30 „Kdo v množství větším než malém neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává zařazenou psychoaktivní látku (...)“.

výše). Postihuje neoprávněnou výrobu a distribuci zařazených psychoaktivních látek, přičemž trestnost jednání váže na nakládání s jejich množstvím větším než malém.

Ustanovení § 287 TrZ³¹ – skutková podstata nedoznala novelizací žádných změn.

Jak je z výše uvedeného patrné, mezi primární drogové trestné činy není řazeno neoprávněné nakládání s psychomodulačními látkami. Nicméně pro úplnost je vhodné zmínit, že neoprávněné nakládání s těmito látkami „ve větším rozsahu“ je postihováno podle § 251a TrZ jako trestný čin neoprávněného nakládání s psychomodulačními látkami. Tím, že zákonodárce toto jednání zařadil nikoli mezi drogové trestné činy, ale mezi trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou (Díl 3 Hlavy VI Zvláštní části TrZ), dal najevo, že jeho společenskou škodlivost spatřuje spíše ve sféře ekonomické než sociálně-zdravotní.

K zásadním změnám protidrogové legislativy patří **částečná legalizace některých forem nakládání s rostlinami konopí, resp. konopnými drogami**, provedená novelizací ZoNL rovněž zákonem č. 270/2025 Sb. s účinností od 1. ledna 2026. Zákonodárce vyňal z režimu povolení k zacházení, tedy učinil zcela povolenými bez potřeby jakýchkoli zvláštních oprávnění, regulace či kontroly, následující formy nakládání s uvedenými rostlinami a látkami (§ 5 odst. 12 a 13 ZoNL):

- přechovávání omamné látky konopí nebo jiné návykové látky získané zpracováním rostliny konopí obsahující více než 1 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů fyzickými osobami staršími 21 let pro vlastní potřebu v množství nejvýše (a) 100 g ve svém obydlí, nebo (b) 25 g mimo své obydlí.
- pěstování, sklizení nebo zpracování rostliny konopí fyzickými osobami staršími 21 let pro vlastní potřebu v celkovém množství do 3 rostlin konopí, a to v nemovitosti, kterou vlastní nebo k níž mají jiný právní vztah.

Z důvodové zprávy: „Vzhledem ke změně společenského nazírání na škodlivost užívání marihuany k rekreačním účelům dospělými osobami se zároveň navrhuje i posunout samotnou hranici mezi trestným činem a přestupkem a část takového samopěstování zcela legalizovat (...) Uvedená legalizace se týká pouze pěstování a přechovávání pro vlastní potřebu osobami staršími 21 let, s uvedeným posunem hranice mezi trestným činem a přestupkem pak souvisí navýšení pokuty za tyto „drogové přestupky“, a to z 15 000 na 50 000 Kč. (...) mezinárodní smlouvy nestanoví konkrétní požadavky na výši trestní sazby nebo na obligatorní druhy trestů, které lze za daná jednání uložit. V této souvislosti lze nicméně zmínit čl. 3 odst. 2 Úmluvy Organizace

31 „Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo psychomodulační látky nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří (...)“.

spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami, který stanoví, že „s výhradou svých ústavních principů a základních zásad svého právního systému přijme každá smluvní strana taková opatření, jež mohou být potřebná k uznání za trestné činy podle vlastního právního řádu, pokud jsou vykonávány úmyslně, přechovávání, získávání nebo pěstování jakýchkoliv omamných nebo psychotropních látek pro osobní potřebu při porušení Úmluvy z roku 1961, Úmluvy z roku 1961 s doplňky nebo Úmluvy z roku 1971“. I pokud by se uvedený článek nevztahoval výslovně na trestné činy, lze mít za to, že s ohledem na zásadu, že každý může činit vše, co zákon nezakazuje, pak takovým opatřením je i stanovení, že k zacházení s látkou konopí pro vlastní potřebu do určitého množství není třeba povolení k zacházení, čímž dochází u části samopěstování k legalizaci.“

Vývoj míry registrované primární drogové kriminality v letech 2017–2025 lze rozdělit na období předcovidové a postcovidové. Do roku 2020 probíhal výrazný pokles počtu registrovaných drogových deliktů (celkem o třetinu oproti roku 2017), zatímco od roku 2021 již setrvává na stabilní úrovni, přičemž prakticky neměnný je i podíl drogových trestných činů na celkové kriminalitě v ČR. Počty osob projednávaných v přípravném řízení pro primární drogové trestné činy a osob za ně odsouzených zůstávaly bez větších výkyvů po celé sledované období, rovněž se stabilním podílem odsouzených pachatelů drogové kriminality na všech odsouzených osobách. Lze konstatovat, že vývoj statistik primární drogové kriminality více méně odráží celkový vývoj trestné činnosti a sankční politiky v daném období v ČR (Hulmáková, 2025), a to i z hlediska struktury ukládaných trestních sankcí. Pokud jde o skladbu primární drogové kriminality, nejfrekventovanějším drogovým deliktem zůstal trestný čin dle § 283 TrZ (dříve § 187 tr. zák.) se zcela dominantním podílem, který se nicméně snížil ve prospěch podílu trestného činu dle § 284 TrZ. Z perspektivy statistických údajů je tedy možno vývoj v oblasti primární drogové kriminality ve sledovaném období označit za stabilní. Drogová scéna v ČR ovšem nepostrádá dynamiku, ať už jde o proměnlivou oblibu jednotlivých psychoaktivních látek, výskyt látek nových, změny ve formách neoprávněného nakládání s OPL, či strukturu osob, které se těmito aktivitami zabývají, jak je možné zjistit z již zmíněných výročních zpráv Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti či z výročních zpráv Národní protidrogové centrály SKPV PČR.³² I tato skutečnost v kontextu epidemiologických údajů o užívání drog v ČR vede k závěru o nutnosti zohlednění faktoru omezených kapacit systému trestní justice, vyčleněných na odhalování tohoto druhu trestné činnosti, což se na míře registrované primární drogové kriminality nutně projevuje.

Dopady užívání OPL a dalších „nelegálních“ psychoaktivních látek a souvisejících aktivit do oblasti trestní justice by lépe vynikly při zahrnutí údajů o stavu a vývoji sekundární drogové kriminality. Tato data ve spolehlivé a objektivizované podobě ovšem dosud dostupná nejsou (s výjimkou trestných činů spáchaných pod vlivem drog). Teprve nedávno byl do Evidenčně-statistického systému kriminality (ESSK) Policie ČR implementován modul sběru dat o sekundární drogové kriminalitě, založený na metodice vytvořené v IKSP.³³ V současnosti jsou již data v uvedeném

³² Dostupné na <https://policie.gov.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.

³³ Metodika je výstupem z projektu „Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky“, realizovaný s podporou z Programu bezpečnostního výzkumu ČR v letech 2015–2020 (poskytovatel MVČR, kód projektu VI20172019053), a byla v prosinci 2019 certifikována Policejním prezidiem České republiky (evidenční číslo osvědčení 3/2019, č.j. PPR-33538-5/ČJ-2019-990530).

modulu zaznamenávána, nicméně stále ve spíše pilotním režimu, kdy probíhá ověřování jejich spolehlivosti a pracovníci policie jsou dále proškoleni ve správném používání modulu. Nadále se tedy alespoň pro orientační účely používají retrospektivní expertní odhady ekonomicky motivované sekundární drogové kriminality, příp. ad hoc selfreportové studie ve specifických populacích, např. mezi vězněnými osobami (Chomynová, a další, 2026).

Po relativně dlouhé řadě let, kdy byla česká protidrogová legislativa prakticky neměnná, došlo v posledních dvou letech k významným změnám, které se ve statistikách primární drogové kriminality projeví, už jen v důsledku legalizace některých forem nakládání s OPL či přesunu jiných do odlišných ustanovení trestního zákoníku, než podle kterých byly postihovány dosud. Možnost pokračování časových řad indikátorů drogové kriminality tedy bude po roce 2025 velmi omezena a nalezení způsobu, jak nadále popisovat a analyzovat trendy primární drogové trestné činnosti představuje značnou výzvu. IKSP se tomuto úkolu v rámci kontinuálního monitoringu a vyhodnocování trendů kriminality bude věnovat a s nezbytným odstupem několika let na tuto studii opět naváže. Samozřejmě by do budoucna bylo vhodné se zaměřit na dopady nové protidrogové legislativy také v širší perspektivě, tedy nejen co do vlivu na stav a vývoj drogové kriminality a jejího postihu, ale i pokud jde o případné účinky na epidemiologickou situaci v oblasti prevalence a vzorců užívání návykových látek v ČR.

Použité prameny

- Bašťová, P., & Herajt, T. (2026). Pašování drog v poštovních zásilkách, vývoj, trendy a kazuistika. *Drugs & Forensics Bulletin*, 1, 29–35.
- Carpentier, C. (2007). Drugs and crime – a complex relationship. *Drugs in Focus*, 16.
- Diblíková, S., Cejp, M., Martinková, M., Smejkal, V., Štefunková, M., & Zeman, P. (2016). Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2015. Praha: IKSP.
- Hartl, P., & Hartlová, H. (2000). Psychologický slovník. Praha: Portál.
- Hulmáková, J. (2025). Trestní a sankční politika v ČR v letech 2014–2024. Získáno 10. 12. 2025 z webu IKSP: <https://iksp.gov.cz/trestni-a-sankcni-politika-v-cr-v-letech-2014-2024>.
- Chomynová, P., Dvořáková, Z., Grohmannová, K., Orlíková, B., Černíková, T., Galandák, D., Roubalová, M., Fidesová, H. & Vopravil, J. (2026). Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2025. Praha: Úřad vlády České republiky.
- Marešová, A., Baloun, V., Cejp, M., Martinková, M., & Zeman, P. (2006). Kriminalita v roce 2005. Praha: IKSP.
- Matoušek, O. (2003). Slovník sociální práce. Praha: Portál.
- Národní protidrogová centrála SKPV PČR. (2025). Národní protidrogová centrála, Výroční zpráva 2024. Praha: Národní protidrogová centrála SKPV PČR.
- Němečková Crnkvenjaš, Z., Philipp, T., Adámková, V., Šebelová, M., Ochodnická, M., Kocmanová, K., & Kasal, D. (2023). Návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, sněmovní tisk 504/0. Získáno 10. 12. 2025 z webu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=230737>.
- Pacula, R. L., Lundberg, R., Caulkins, J. P., Kilmer, B., Greathouse, S., Fain, T., & Steinberg, P. (2013). Improving the measurement of drug-related crime. Washington, DC: Office of National Drug Control Policy.
- Roubalová, M., Grohmannová, K., & Zeman, P. (2025). How to Measure Drug-Related Crime? A Big Challenge for the Czech Police Statistical System. *Bezpečnostní teorie a praxe / Security Theory and Practice*, 3, 35–57.
- Scheinost, M., Diblíková, S., Hulmáková, J., Večerka, K., Biedermanová, E., Blatníková, Š. & Zeman, P. (2022). Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2021. Praha: IKSP.
- Vláda ČR. (2024). Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, sněmovní tisk 861/0. Získáno 10. 12. 2025 z webu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=248435>.

- Zeman, P. (2015). "Výroba" konopí z konopí? Trestněprávní revue, 9, stránky 211–215.
- Zeman, P. (2022). Drogová kriminalita v ČR – stav a vývoj od roku 2016. V M. Scheinost, S. Diblíková, J. Hulmáková, K. Večerka, E. Biedermanová, Š. Blatníková, & P. Zeman, Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2021. Praha: IKSP.
- Zeman, P., Štefunková, M., & Trávníčková, I. (2015). Drogová kriminalita a trestní zákoník. Praha: IKSP.
- Zeman, P., Štefunková, M., & Trávníčková, I. (2017). Increase in Figures on Drug Offences in the Czech Republic: An Epidemic of Drug Crime or Something Else? Česká kriminologie, 1.